

אי-שוויון בין דעות לעובדות

דן בן-דוד

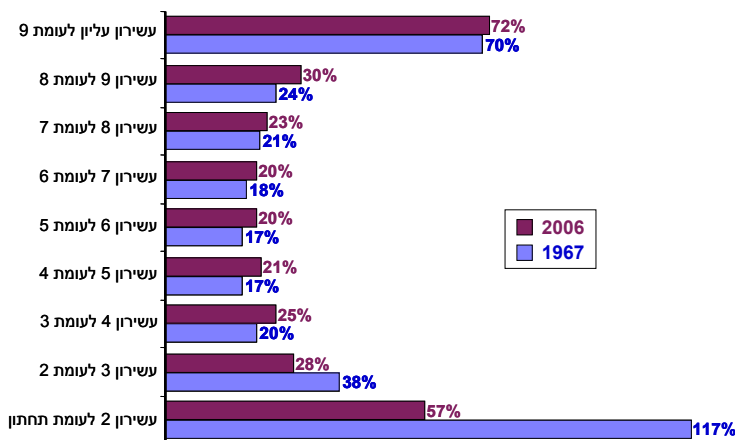
"איזו מדינה היא השוויונית ביותר היום? ... אם נגביל את עצמנו לעולם המערבי, הועלתה האפשרות שהמדינה החדשה, ישראל, אולי עומדת בראש הרשימה." כך כתב חתן פרס נובל, פול סמואלסון, בספרו "כלכלה" – ספר שהיה ה"תנ"ך" של כל תלמיד שנה ראשונה לכלכלה בכל רחבי העולם המערבי בשנות ה-50, ה-60, ואולי אפילו בחלק משנות ה-70. כך הוצגנו אז לדור שלם של כלכלנים מתחילים על ידי אחד מחשובי הכלכלנים בעולם.

היום ישראל, על סף יום הולדתה ה-60, כבר פחות "חדשה", ולכותרת הרשימה שאותה היא מובילה צריכים להוסיף "אי-" בתחילתה. אות כבוד – זה לא.

אין ספק שצריכים לתגמל מצוינות כדי לתמרץ את השאיפה אליה. כמו כן, לא יתכן שצרות עין תהפוך למשקפת היחידה שדרכה מביט הרוב אל במצליחים שבקרבו. אך ביחד עם המים הסוציאליסטים של אז, נראה שזרקנו גם את המצפון והמצפן החברתי שלנו. משכורות המתחילות עם הספרה 7, שלאחריה שלושה אפסים, משקפות את הממוצע במשק. משכורות חודשיות באותה מדינה המתחילות עם אותה ספרה, אך עם תוספת של 5-6 אפסים כבר מזמן עברו – במרבית המקרים – לא רק את גבול הטעם הטוב, אלא גם את גבול ההגיון הכלכלי.

מי לא משוכנע שמשכורות מטורפות אלה עומדות בשורש הדילוג שעשתה ישראל מהמקום הראשון ברשימת המדינות השוויוניות של שנות הששים אל המקום הראשון ברשימת המדינות הלא-שוויוניות של שנות האלפיים? אלא שזוהי רק דוגמה נוספת לחיים הקלים שאנו עושים לעצמנו כאשר מעלים לדיון את סוגיית הפערים הכלכליים ומתמקדים בדוגמאות המעצבנות ביותר במקום בבעיות העיקריות.

פערים בהכנסות ב-1967 וב-2006

* פערים בהכנסות ברוטו למשק בית בכל עשירון לעומת העשירון שמתחתיו.
מקור: דן בן-דוד, אוניברסיטת תל-אביב.
נתונים מהלשה המרכזית לסטטיסטיקה.

ההולכים ומתרחבים בין העשירונים של המעמד הביניים. בשדרה המרכזית של החברה הישראלית, הלכו והתרחקו זה מזה כל אחד ממסלולי ההכנסה. הגיע הזמן להבין זאת ולתת על כך את הדעת.

כפי שניתן לראות בדיאגרמה, הפערים הגדולים ביותר הינם בין שני העשירונים הקוטביים לבין שאר החברה. אך מהו המקור לגידול באי-שוויון מאז שנות הששים?

למעשה, הפער בין העשירון השני לעשירון התחתון צומצם מ-117% ב-1967 ל-57% ב-2006. גם הפער בין העשירון השלישי לעשירון השני צומצם, מ-38% ל-28%. הפערים בין כל שאר העשירונים גדלו.

היכן היה הגידול הרב ביותר בפערים? לא בין העשירון העליון לבין העשירון התשיעי. פער זה היה גדול ב-1967 ובמהלך ארבעת העשורים האחרונים, הוא גדל מ-70% ל-72% "בלבד".

בניגוד לדעה הרווחת, עיקר הגידול בפערים הישראליים אינו בין העשירים ביותר שברחו מכולנו ואינו בחברה שברחה מענייה. עיקר הגידול באי-שוויון נמצא בפערים